

tud kirja saai, mis ta lugemata oma pöue pistis, aga naise ja tütrele sest sõnakest ei nimetanud, enne kui palwe majas tund saai peetud. Tema teadis selgest, et kirja nimetamine naiseterahvale enam mahi ei annaks, Jumala sõna kuulda, waid nende mõted seisaksid tema pöues lugemata kirja juures.“ Aga temal enesel ei olnud täna palju paremat lugu, sest palwe tund wiibis tema arvates palju pikem kui muidu, ja Ewangelliumi kuulutus ei soendanud endisel wiisil temal südant; — wõib ehk olla et lugemata firi pöues rahurikkus saanud. Wälja tulles ütles ta weel enne kui wantrile jõudis: „Nulle on Hansu läest üks firi tulnud.“ „Hansu läest üks firi!“ hõiskas Els rõõmsalt, et heal laugemale kostis kui ta oleks hulga rahwa pärast soowinud, nüüd tõusis ligemal silmapilgul häbenemise punetus temal palgele ja pigistas pisarad silma, et ta rahwa nähes oma südame tundmist oli awaldanud. Aga kellel wõis nüüd pikemat mahi olla, wantrile istuda ja koju sõita enne kui kirja list kuulnud? Naine ja tütar ühendaski palumisi: „Voe meie kirja!“ ja Mikkeli ei suutnud nende palumiste waasta seista, sest et tema enese südames niisama woli tagasihutaja elas. Tema ajas hobuse paar sada sammu ruu rahwast laugemale ühte ühikuisse paika ja luges seal Hansu kirja otsast otsani loks lörda läbi, kui tabaskid iga sõna sealt seest allaneelata; siiski pidi Els omas südames tunnistama, mis ta küll wanematele ei ütelnud: Se firi on jõe külm, kui lume anges — sünnitatud, sest mind ei ole seal sees ühe sõnaga nimetatud, ega mulle iseäranis terwisid saadetud. Siiski palus ta isa käest Hansu kirja ja luges koju poole sõites weel paar lörda, ilma et enesele paremat troosti sealt seest oleks leidnud, sest Hansu: „palju tubat terwisid kõigile, kes mind ei ole unustanud“, ei jõudnud tema südame igatsust pooleltki kustutada, ehk kas se ülesliiga oleks olnud ütelda: „iseäranis Eliele?“ — Oleks tal waelsele tütarlapsel laugemalt mõttesse ärkanud, mis raskest wolu Hansu süda kirjutamisel kannud ja kuba ta oma südamega sellepärast raskest wõidelnud, enne kui nii laugele saai,

et Else, oma armast Else nimetamata jättis: tema oleks wistiski rõmu pärast nutnud. Hans ei tahtnud pikemat tähte Elsele anda, mis talis ta tema meelest oli, sest tema arwas pattuks tütarlapsel lootust teha, kus tal enesel lootust ei olnud. Ehk küll Else mälestus ial tema südamest ei wõinud kustuda, arwas ta ommetegi paremaks kui se asi Elsele teadmata jääks, kes muidu tema peale lootes, kosilaski lähaks põlgama kunni ta wiimaks wanaks piigaks wanemate koju isiuma jääks. Kuda Jumala mõited inimeste arwamistest enamist isa teistele laiwad, seda ei tulnud sel korral ei Hansul ega Elsel meele. — Lootes et Hans pabaks ei pane kui siin Põllupayi käest palutud kirja laugemale kuulutame, tahame tema kirja sõna sõnalt lugeda aida, kust seest mõni kirjutaja, kes tähele oskab panna, ehk mõnda wõiks õpida. Hans kirjutas nõnda:

„Minu kallid ja südamest armastud sõbrad!

Hea küll aega on meil lahkumise tunnist juba mööda jõudnud ja teie ei ole wael pikemat teadust minu käest saanud, sellepärast palun teid, laulaks wiibinud sõnumite pärast minu üle mite pabandada. Tahtmine oli küll ommugi walmis, aga süda nõder ei jõudnud tahtega ühel sammul läia. Ma olin kindlasti ettewõtnud, mitte waremine teile kirjutada, kui wõitlemine nõdra südamega saaks lõpetatud, muidu oleks minu kurbtus kaa teid saanud kurbastama ja seda mina ei tahtnud. Ma olen seie pääwani, tänu Jumalale! priis ja terve olnud, ega juhtunud mulle midagi, mis ülema õigusega wõiksin kaebada; ommetegi on mul mõned raskest pääwad olnud, mis ei wäljas poolt, waid seest poolt mind rõhustawad ja kellest kõigist pikemalt ei mofja kirjutada. Õimesed pääwad pärast lahkumist läksid pool tuimusfes mööda, et otse kui pool unenäus elasin. Seal saime mõne pääwa pärast paar wersta Wastfelinna mõisast edasi minnes mäe otse, kus paremat lät teed üks sammus seisid, mis werstasambast teistele näitas. Silmi tundmata samba peale tõstes, ütles wana soldat, kes minu ligidal läis: „Siin alustab päris Wenemaa piire.“ Need sõnad leilasiwad kui